

The Role of Time Perspective and Peer Rejection in Predicting High-Risk Behaviors of Adolescents of Yazd City

Zohre Tajabadi

MA in General Psychology, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran

Fahimeh Dehghani

* Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. (Corresponding Author):

Email: f.dehghani@yazd.ac.ir

Maryam Salehzadeh

Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran

Received: 25 June 2019

Accepted: 25 November 2019

Doi: 10.29252/ijhehp.8.2.129

ABSTRACT

Background and Objective: Today, high risk behaviors in adolescents have become one of the most important concerns of society which are influenced by various factors. Time perspective is how one perceives or evaluates past, present, and future that greatly influences on its decisions. Peer rejection is also one of the variables that has received special attention in the area of adolescent behaviors. Therefore, the present study was conducted with the aim of investigating the role of time perspective and peer rejection in predicting high-risk behaviors of adolescents of Yazd city.

Materials and Methods: This study was descriptive cross-sectional. Statistical population consisted of adolescents aged 15-17 that from them 378 persons were selected using quota sampling method. The tool used in this study was Time Perspective Questionnaire, Iranian Adolescents Risk-Taking Scale, and Peer Rejection Questionnaire. Descriptive and inferential statistics including Pearson correlation test and multiple regression analysis were used for data analysis.

Results: The results of regression analysis showed that in girls, among the dimensions of the time perspective, only the past negative dimension ($p=0.03$) could predict high-risk behaviors and in boys the past negative ($p=0.001$), past positive ($p=0.04$) and present fatalistic ($p=0.006$) are predictors of high-risk behaviors. Peer rejection was not able to predict high-risk behaviors in any of the groups ($p>0.05$).

Conclusion: According to the findings, time perspective is one of the factors affecting the high-risk behaviors of adolescents. Therefore, psychological education based on time perspective can be effective on high-risk behaviors.

Keywords: Time Perspective, Peer Rejection, High Risk Behaviors, Adolescents

Paper Type: Research Article.

► **Citation (Vancouver):** Tajabadi Z, Dehghani F, Salehzadeh M. The Role of Time Perspective and Peer Rejection in Predicting High-Risk Behaviors of Adolescents of Yazd City. *Iran J Health Educ Health Promot.* Spring 2020;8(2): 129-141. [Persian]x

► **Citation (APA):** Tajabadi Z., Dehghani F., Salehzadeh M. The Role of Time Perspective and Peer Rejection in Predicting High-Risk Behaviors of Adolescents of Yazd City. (Summer 2020). Conc... *Iranian Journal of Health Education & Health Promotion.*, 8(2), 129-141 . [Persian]

نقش چشم‌انداز زمانی و طرد همسالان در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان شهر یزد

چکیده

زمینه و هدف: امروزه بروز رفتارهای پرخطر در نوجوانان به یکی از مهمترین نگرانی‌های جامعه تبدیل شده است که عوامل مختلفی بر آن تاثیر دارد. چشم‌انداز زمان، چگونگی ادراک یا ارزیابی فرد از گذشته، حال و آینده است که بر تصمیم‌گیریهایی او تاثیر زیادی دارد. همچنین طرد همسالان یکی از متغیرهایی است که در زمینه رفتارهای نوجوانان توجه ویژه‌ای به آن می‌شود. از این رو پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش چشم‌انداز زمانی و طرد همسالان در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان انجام شد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه توصیفی-مقطعی بود و جامعه آماری آن شامل کلیه نوجوانان ۱۵ تا ۱۷ ساله بود که از بین آنها ۳۷۸ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسشنامه‌های چشم‌انداز زمان، خطرپذیری نوجوانان ایرانی و طردشدگی از سوی همسالان بود. برای بررسی داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی شامل آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند گانه استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که در دختران از بین ابعاد چشم‌انداز زمانی، فقط بعد گذشته منفی ($p=0/03$) قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر است و در پسران چشم‌انداز گذشته منفی ($p=0/01$) و گذشته مثبت ($p=0/04$) و حال جبرگرا ($p=0/006$) پیش‌بینی کننده رفتار پرخطر می‌باشد. طرد همسالان در هیچ یک از گروه‌ها قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نبود ($p>0/05$).

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌ها، چشم‌انداز زمان یکی از عوامل تاثیرگذار بر رفتارهای پرخطر نوجوانان است، لذا بنظر می‌رسد آموزش‌های روانشناختی مبتنی بر چشم‌انداز زمانی بتواند بر رفتارهای پرخطر اثرگذار باشد.

کلیدواژه: چشم‌انداز زمانی، طرد همسالان، رفتارهای پرخطر، نوجوانان

نوع مقاله: مطالعه پژوهشی.

زهره تاج آبادی

کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، بخش روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

فهیمة دهقانی

* استادیار، بخش روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: f.dehghani@yazd.ac.ir

مریم صالح زاده

استادیار، بخش روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۴/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۹/۰۴

◀ **استناد (ونکوور):** تاج‌آبادی، ف، صالح‌زاده، م. نقش چشم‌انداز زمانی و طرد همسالان در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان شهر یزد. *فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت*. تابستان ۱۳۹۹؛ ۸(۲): ۱۲۹-۱۴۱.

◀ **استناد (APA):** تاج‌آبادی، زهره؛ دهقانی، فهیمة؛ صالح‌زاده، مریم. (تابستان ۱۳۹۹). نقش چشم‌انداز زمانی و طرد همسالان در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان شهر یزد. *فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت*، ۸(۲): ۱۲۹-۱۴۱.

مقدمه

نوجوانی دوره ای است که با تغییرات سریع جسمانی، شناختی و اجتماعی مشخص میشود. این تحولات معمولاً در چهار حوزه رشد جنسی و زیستی، شکل گیری هویت فردی، درگیر شدن در روابط صمیمانه و خودمختاری و استقلال مورد بررسی قرار می گیرد. بغیر از این موارد دوره نوجوانی با آزمایشگری و خطرپذیری در رفتارهایی که ممکن است سلامتی و رفاه حال و زندگی آینده فرد را مختل کند، مشخص میشود (۱). رفتارهای پرخطر به رفتارهایی گفته می شود که سلامت و بهزیستی جسمی، روان شناختی و اجتماعی افراد و جامعه را به خطر می اندازد. رفتارهای پرخطر را می توان به دو گروه تقسیم کرد: گروه اول رفتارهایی هستند که سلامت و بهزیستی خود فرد را به خطر می اندازد مثل مصرف مواد مخدر، الکل، سیگار و رفتارهای جنسی ناپایمن. گروه دوم رفتارهایی هستند که سلامت و بهزیستی سایرین را تهدید می کنند مثل دزدی، پرخاشگری و خشونت، گریز از مدرسه و گریز از خانه (۲). پژوهشگران معتقدند بخش عمده ای از رفتارهای پرخطر در سنین قبل از ۱۸ سالگی شروع می شود (۳). در زمینه میزان شیوع رفتارهای پرخطر مطالعه ای که در کشور استرالیا در سال ۲۰۱۸ انجام گرفته است نشان میدهد که میزان مصرف دخانیات نوجوانان ۱۲ تا ۱۵ سال ۳ درصد اما در نوجوانان ۱۶ تا ۱۷ ساله ۱۰ درصد است. همچنین میزان استفاده از الکل در نوجوانان ۱۲ تا ۱۷ ساله ۸۳ درصد و میزان مصرف مواد مخدر در آنها ۸/۸ درصد می باشد. همچنین میانگین سنی اولین رابطه جنسی ۱۷ سال است (۱). در ایران اسماعیل زاده و همکارانش در بررسی ۵۱۰ نوجوانان دختر و پسر مقطع متوسطه شهر قزوین نشان دادند که مصرف قلیان در دانش آموزان بیشترین شیوع (۵۹/۲ درصد) را در مقایسه با تجربه مصرف سیگار (۳۲/۷ درصد)، تجربه مصرف مواد مخدر (۷/۳ درصد) و مصرف الکل (۱۶/۷ درصد) دارد (۴). همچنین مطالعه مرزبان که بر روی ۸۰۰ دانش آموز مقطع متوسطه دوم شهر قم انجام داد نشان داد که شیوع رفتار پرخطر ۲۵/۵۶ درصد است (۵). با توجه به آمار ذکر شده باید توجه داشت که شیوع رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان و جوانان

در سال های اخیر در ایران به یک مساله اجتماعی تبدیل شده و نگرانی های عمیق را در سطوح مختلف مدیریتی، دانشگاهی و حتی عموم مردم به وجود آورده است.

مطابق تحقیقات انجام شده عوامل متعددی در بروز رفتارهای پرخطر نوجوانان تأثیر دارند. بر طبق مدل زیستی-روانی-اجتماعی عوامل مختلفی از جمله زیستی (مانند جنسیت و هورمونها)، شناختی (ادراک از خطر و عزت نفس) و اجتماعی (شیوهای فرزندپروری والدین و رفتار همسالان) از عوامل زمینه ساز بروز رفتارهای پرخطر در نوجوانان هستند (۶). جنسیت یکی از مهمترین پیش بینی کننده های زیستی رفتارهای پرخطر نوجوانان است. برخی از مطالعات بیان کرده اند که مردان نسبت به زنان رفتارهای پرخطر بیشتری را انجام میدهند (۷). بطوریکه برای نمونه گزارش شده است که شیوع روابط جنسی و تعدد شرکای جنسی در نوجوانان پسر بیشتر است (۸). در پژوهشی که در همدان در سال ۱۳۹۲ بر روی ۲۲۰ دانش آموز پایه پیش دانشگاهی انجام گرفته، نشان داده شده است که انجام رفتارهای پرخطر در پسران به طور معناداری بالاتر از دختران می باشد (۹). در حالی که تحقیقات دیگری تفاوتی بین دو جنس در میزان رفتارهای پرخطر گزارش نکردند از جمله رشید در سال ۱۳۹۱ در مطالعه ای که بر روی نوجوانان شهر تهران انجام داد نشان داد که تفاوت معنی داری بین دختران و پسران از نظر تجربه کشیدن قلیان، کشیدن سیگار، رابطه جنسی، کتک کاری در بیرون از خانه، و تجربه مصرف الکل وجود ندارد (۱۰). از این رو به نظر می رسد پیش بینی کننده های رفتارهای پرخطر در دختران و پسران در طول زمان با یکدیگر متفاوت است که نیازمند بررسی بیشتر می باشد.

از سوی دیگر همانگونه که ذکر شد عوامل شناختی از جمله متغیرهای پیش بینی کننده رفتارهای پرخطر هستند. یکی از عوامل شناختی که به نظر می رسد می تواند رفتارهای پرخطر را پیش بینی کند، چشم انداز زمانی است. چشم انداز زمانی یک سازه روان شناختی گسترده است که به افکار و احساسات افراد نسبت به گذشته، حال، و آینده اشاره دارد (۱۱) و شیوه ای است که افراد و فرهنگ ها،

تجارب انسانی را درون چارچوب‌های زمانی معنا می‌کنند (۱۲). این مدل شامل گذشته، حال و آینده و ارزش‌های عاطفی اختصاص یافته به زمان حال حاضر (لذت‌گرا و جبرگرا)، گذشته (مثبت و منفی)، آینده و آینده متعالی است (۱۳). شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد نگرش فرد به گذشته، حال و آینده گستره وسیعی از تصمیمات و اعمال او را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به طور مثال برخی افراد بر زمان گذشته تأکید و تمرکز دارند که با یادآوری شرایط مشابه قبلی و توجه به سود و زیانی که برای آن‌ها داشته (بازسازی گذشته)، موقعیت فعلی را تفسیر و در خصوص پاسخ مناسب تصمیم‌گیری می‌نمایند. از سوی دیگر، افرادی که بر آینده تمرکز دارند به ارزیابی احتمال پاداش‌های مطلوب و پتانسیل واقعی موانع و چالش‌ها پرداخته و سپس به تصمیم‌گیری اقدام می‌کنند و رویکرد حال‌گرا به جهت‌گیری نسبت به لذت حال با نگرانی کم درباره عواقب آینده اشاره می‌کند (۱۴). پژوهش Chavarria و همکارانش بیانگر این است که حال‌گرای لذت طلب و گذشته‌گرای منفی به طور معناداری مصرف الکل و عواقب مصرف مواد را پیش‌بینی می‌کند (۱۵) و نتایج McKay و همکارانش نیز نشان می‌دهد گذشته‌گرای منفی و حال‌گرای لذت طلب مصرف بیشتر الکل را پیش‌بینی می‌کند (۱۶). در پژوهش دیگری مشخص شد که عوامل گذشته‌گرای منفی، حال‌گرای لذت طلب و حال‌گرای جبرگرا پیش‌بینی‌کننده معنادار رفتار پرخطر در افراد معتاد است (۱۷). در ایران شفیع‌خانی و همکارانش در پژوهشی نشان دادند که از بین ابعاد چشم‌انداز زمانی چهار بعد گذشته‌گرای منفی، حال‌گرای لذت طلب، آینده‌گرایی و حال‌گرای جبرگرا قادر به پیش‌بینی مصرف مواد در دختران نوجوان می‌باشند (۱۲). همچنین Mello و همکارانش در مطالعه خود نشان دادند که رفتارهای پرخطر با نگرش مثبت و منفی نسبت به زمان حال ارتباط دارد (۱۸). همانگونه که نتایج پژوهشهای ذکر شده نشان می‌دهد، هیچ یک به بررسی رابطه ابعاد چشم‌انداز زمان با رفتارهای پرخطر به تفکیک جنسیت نپرداخته‌اند. یکی دسته دیگر از عوامل موثر بر رفتارهای پرخطر، عوامل اجتماعی است. هنگامی که کودک وارد نوجوانی می‌شود، نقش

همسالان در زندگی وی افزایش می‌یابد (۱۹). بنابراین توجه وی به پذیرش و طرد همسالان نیز بیشتر می‌گردد. علت اصلی و عمده‌ای که به زندگی معنا و تعمق می‌بخشد حدود تعلق و ارتباط با جامعه است، بر این اساس برای نوجوانانی که احساس کمبود یا فقدان روابط اجتماعی می‌نمایند، معنای زندگی از دست می‌رود و امکان رفتارهای پرخطر افزایش می‌یابد (۲۰). در همین راستا در پژوهشی نشان داده شده است که هویت گروهی تأثیر بسزایی در رفتارهای نوجوانان دارد و همسالان و مخصوصاً همسالان بزهکار تأثیر زیادی بر رفتارهای پرخطر در نوجوانان دارند (۲۱). Daspe و همکارانش در پژوهشی بیان کردند که نوجوانان پسر در مقایسه با نوجوانان دختر نسبت به همسالان خود حساسیت بیشتری دارند؛ اما این بدان معنا نیست که قطع رابطه با همسالان منجر به انجام رفتارهای پرخطر از سوی نوجوانان می‌شود؛ بلکه آنان تلاش می‌کنند تا با همسالان دیگر رابطه برقرار کنند (۲۲).

بنابراین به دلیل اهمیت دوره نوجوانی در بروز رفتارهای پرخطر و ضرورت پیشگیری در این دوره، عوامل مهم روانشناختی و اجتماعی گرایش به اینگونه رفتارها باید شناسایی شوند، تا در این راستا پیشگیری‌های لازم به عمل آید (۲۳). پیشگیری و مداخله در زمینه رفتارهای پرخطر نوجوانان زمانی موفقیت‌آمیز خواهند بود که معنا و علت این رفتارها در فرهنگ خود نوجوانان و از چشم‌انداز آن‌ها نیز مورد بررسی قرار گیرد (۲۴). نکته مهمی که در این پژوهش مورد توجه محققان قرار گرفته این است که از بین دو متغیر چشم‌انداز زمان و طرد همسالان بعنوان متغیرهای شناختی و اجتماعی کدامیک اهمیت بیشتری در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر دارند. چشم‌انداز زمان به عنوان یکی از عوامل شناختی شامل چگونگی ادراک یا ارزیابی شخص از گذشته، حال و آینده است که بر تصمیم‌گیریهایی فرد تأثیر زیادی دارد. همچنین طرد همسالان یکی از مولفه‌های اجتماعی است که در زمینه رفتارهای نوجوانان توجه ویژه‌ای به آن می‌شود. نکته مهم دیگری که این پژوهش به آن توجه کرده است این است که آیا به دلیل تفاوت‌های جنسیتی، پیش‌بینی‌کننده‌های رفتار پرخطر تفاوت دارند؟ لذا پژوهش حاضر به

۲۹-۳۲) و رانندگی خطرناک (سوالات ۳۸-۳۳) را می‌سنجد (۲۵). باید توجه داشت که خرده مقیاس رانندگی خطرناک به دلیل عدم تناسب با جمعیت دختران در این پژوهش حذف گردید. نمره گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵) می‌باشد. نمرات بالاتر بیانگر رفتارهای پرخطر بیشتر می‌باشد. در پژوهش حاضر با توجه به حذف زیرمقیاس رانندگی خطرناک حداقل نمره کسب شده ۳۲ و حداکثر آن ۱۶۰ می‌توانست باشد. در پژوهش زاده‌محمدی و همکاران در سال ۱۳۹۰ رویای این مقیاس توسط ۶ روانشناس و متخصص مسائل جوانان مورد بررسی و تایید قرار گرفت، همچنین پایایی ابزار نیز با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۴ اعلام شد (۲۵). ضریب آلفای کرونباخ نمره کل مقیاس در پژوهش حاضر ۰/۸۴ به دست آمد.

پرسشنامه چشم‌انداز زمانی زیمنباردو: این پرسشنامه توسط Boyd و Zimbardo در سال ۱۹۹۹ طراحی شد که نگرش‌ها و رفتارهای مرتبط با زمان را اندازه‌گیری می‌کند. در این پژوهش از نسخه تجدیدنظر شده آن که در قالب ۶۶ سوال و ۶ خرده مقیاس (گذشته‌گرایی منفی ۱۰ سوال، حال لذت‌گرا ۱۵ سوال، آینده ۱۳ سوال، آینده متعالی ۱۰ سوال، گذشته‌گرایی مثبت ۹ سوال و حال جبرگرا ۹ سوال) است، استفاده شد. نمره‌گذاری بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (کاملاً موافقم = ۵ تا کاملاً مخالفم = ۱) می‌باشد. در نتیجه حداکثر و حداقل نمرات زیرمقیاس‌ها می‌تواند گذشته‌گرایی منفی ۵۰-۱۰، حال لذت‌گرا ۷۵-۱۵، آینده ۶۵-۱۳، آینده متعالی ۵۰-۱۰، گذشته‌گرایی مثبت ۴۵-۹ و حال جبرگرا ۴۵-۹ باشد. زیمنباردو و بوید در یک نمونه از افراد ۱۵ تا ۶۲ سال برای خرده مقیاس‌های آزمون، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۴ تا ۰/۸۲ را گزارش کردند (۲۶). وحیددستجردی و نیلفروشان پایایی خرده مقیاس‌های پرسشنامه را در ایران در دامنه ۰/۸۶-۰/۶ گزارش کرده‌اند (۲۷). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ برای عامل گذشته‌گرایی منفی ۰/۸۰، حال لذت‌گرا ۰/۸۲، آینده گرا ۰/۷۴، گذشته‌گرایی مثبت ۰/۷۵، چشم‌انداز آینده متعالی ۰/۷۳ و حال جبرگرا ۰/۷۸ محاسبه شد. **آزمون طرد همسالان:** این آزمون توسط طهماسبیان و در قالب ۱۵

تعیین نقش چشم‌انداز زمانی و طرد همسالان در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان پرداخته است.

موارد و روشها

پژوهش حاضر مطالعه‌ای توصیفی-مقطعی بود که جامعه آماری در آن شامل کلیه نوجوانان ۱۵ تا ۱۷ ساله (نوجوانی میانه) بود که در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ و در پایه‌های تحصیلی دهم و یازدهم دبیرستان و هنرستان‌های شهر یزد مشغول به تحصیل بودند. طبق آمار بدست آمده تعداد آن‌ها برابر با ۲۷۳۸۷ نفر بود و در نتیجه با توجه به فرمول کوکران ۳۷۸ دانش‌آموز با استفاده از روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای ۱۹۹ دختر و ۱۷۹ پسر) انتخاب شدند. بدین صورت که چهار دبیرستان و دو هنرستان دخترانه و پسرانه که تمایل به همکاری داشتند، از مناطق امامشهر و آزادشهر یزد انتخاب شدند. تعداد ۶ کلاس از پایه‌های دهم و یازدهم (هر پایه ۳ کلاس) دبیرستانهای دخترانه و ۴ کلاس از پایه‌های دهم و یازدهم (هر پایه ۲ کلاس) هنرستان دخترانه انتخاب شدند. همچنین تعداد ۶ کلاس از پایه‌های دهم و یازدهم (هر پایه ۳ کلاس) دبیرستانهای پسرانه و ۴ کلاس از پایه‌های دهم و یازدهم (۱ کلاس پایه دهم و ۲ کلاس پایه یازدهم) هنرستان پسرانه انتخاب شدند.

پس از تصویب پروپوزال و اخذ مجوز کتبی از دانشگاه و آموزش و پرورش پژوهشگر به مدارس مراجعه نموده و ضمن معرفی خود و بیان اهداف پژوهش و تاکید بر محرمانه ماندن اطلاعات و کسب رضایت کتبی اقدام به توزیع پرسشنامه‌ها کرد. در این پژوهش سه پرسشنامه خطر پذیری نوجوانان، چشم‌انداز زمانی و آزمون طرد همسالان مورد استفاده قرار گرفت که در ادامه به تفصیل توضیح داده شده است.

مقیاس خطر پذیری نوجوانان ایرانی: نسخه اصلی این مقیاس دارای ۳۸ سؤال و ۷ خرده مقیاس است که به ترتیب ابعاد مصرف مواد مخدر (سوالات ۸-۱)، مصرف الکل (سوالات ۱۴-۹)، سیگار کشیدن (سوالات ۱۹-۱۵)، خشونت (سوالات ۲۴-۲۰)، رفتار جنسی (سوالات ۲۸-۲۵)، رابطه و دوستی با جنسیت مخالف (سوالات

دو بخش آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون و روش تحلیل رگرسیون چندگانه) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. شاخص‌های چولگی و کشیدگی جهت تعیین نرمال بودن داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت که در نهایت یافته‌ها نشان داد تمام متغیرها دارای توزیع نرمال می‌باشند.

یافته‌ها

با بررسی مشخصات دموگرافیک می‌توان بیان کرد، ۱۸۹ نفر از نمونه‌های پژوهش دختر و ۱۸۹ نفر پسر بودند. از نظر پایه‌های تحصیلی ۱۹۹ نفر از شرکت کنندگان متعلق به پایه دهم و ۱۷۹ نفر از پایه ۱۱ بودند. همچنین ۲۳۹ از دانش آموزان در دبیرستان و ۱۳۹ نفر در هنرستان مشغول به تحصیل بودند. اطلاعات توصیفی مرتبط با متغیرهای پژوهش از جمله میانگین، انحراف معیار، کمترین و بیشترین مقدار در جدول ۱ نشان داده شده است.

سوال طراحی شده است که احساس نوجوان از مطرود یا محبوب بودن را در گروه همسالان می‌سنجد. این پرسشنامه دارای دو خرده مقیاس پذیرش همسالان (سوالات ۱۴، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۸، ۷، ۵، ۲، ۱) و طرد همسالان (سوالات ۱۵، ۱۳، ۹، ۶، ۴، ۳) می‌باشد. نمره‌گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای بوده و از (قویا در مورد من صادق است = ۱) تا (به هیچ وجه در مورد من صادق نیست = ۵) را شامل می‌شود، حداقل نمره در این آزمون ۱۵ و حداکثر ۷۵ است اعتبار آزمون طرد همسالان از طریق بازآزمایی به فاصله دو هفته در ۴۳ دانش آموز دبیرستانی برابر با ۰/۹۳ و همسانی درونی آن از طرق آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۱ توسط طهماسبیان گزارش شده است (۲۸). در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ برای مقیاس کلی این آزمون ۰/۸۱ و برای خرده مقیاس پذیرش همسالان ۰/۷۸ و خرده مقیاس طرد همسالان ۰/۸۵ بدست آمد.

در نهایت داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۹ و در

جدول ۱: اطلاعات توصیفی مرتبط با رفتارهای پرخطر و زیرمقیاسهای آن، چشم انداز زمانی و طرد همسالان

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	کمترین مقدار	بیشترین مقدار
رفتارهای پرخطر	۷۹/۱۱	۱۱/۰۱	۴۲	۱۱۳
۱- گرایش به مواد مخدر	۱۹/۵۲	۳/۸۷	۸	۳۲
۲- گرایش به الکل	۱۴/۳۹	۲/۹۹	۷	۲۳
۳- گرایش به سیگار	۱۴/۱۲	۲/۸۰	۷	۲۴
۴- گرایش به خشونت	۱۱/۷۴	۲/۷۳	۵	۲۱
۵- گرایش به رابطه و رفتار جنسی	۹/۹۴	۲/۵۳	۵	۲۳
۶- گرایش به رابطه با جنسیت مخالف	۹/۳۹	۲/۸۸	۴	۱۶
چشم انداز زمانی				
۱- دیدگاه زمانی گذشته-منفی	۳۶/۸۶	۴/۵۵	۲۲	۵۰
۲- دیدگاه زمانی حال-لذت گرا	۳۶/۳۱	۶/۷۰	۱۹	۶۷
۳- دیدگاه زمانی آینده	۴۶/۹۳	۶/۰۹	۲۲	۶۴
۴- دیدگاه زمانی آینده متعالی	۳۶/۰۳	۵/۲۰	۱۵	۵۰
۵- دیدگاه زمانی گذشته-مثبت	۳۱/۶۸	۶/۱۵	۹	۴۵
۶- دیدگاه زمانی حال معتقد به سرنوشت	۲۰/۸۸	۴/۳۵	۹	۳۵
طرد همسالان	۳۹/۵۹	۷/۷۵	۲۱	۶۲

با توجه به اینکه تعداد سوالات در هر زیرمقیاس متفاوت بود به گرایش به خشونت و گرایش به رابطه با جنسیت مخالف بود. از نمرات جهت مقایسه میانگینها استفاده شد. همانگونه که جدول ۱ نشان می‌دهد بیشترین میانگین نمرات رفتارهای پرخطر با توجه به تعداد سوالات متعلق به گرایش به سیگار و کمترین نمره مربوط

جدول ۲: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش در گروه دختران

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱- گذشته منفی	۱							
۲- حال لذت گرا	۰/۶۶**	۱						
۳- آینده	۰/۶۱**	۰/۴۷**	۱					
۴- آینده متعالی	۰/۴۷**	۰/۴۵**	۰/۵۲**	۱				
۵- گذشته مثبت	۰/۳۶**	۰/۲۸**	۰/۴۲**	۰/۳۲**	۱			
۶- حال جبرگرا	۰/۵۴**	۰/۴۴**	۰/۵۶**	۰/۵۵**	۰/۳۴**	۱		
۷- طرد همسالان	۰/۱۶*	۰/۰۱	۰/۱۱	۰/۰۶	۰/۰۳	۰/۰۶	۱	
۸- رفتارهای پرخطر	۰/۴۶**	۰/۴۳**	۰/۳۹**	۰/۳۷**	۰/۳۱**	۰/۳۱**	۰/۰۹	۱

*** $\alpha < 0/01$ و ** $\alpha < 0/05$

یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد در گروه دختران ضریب همبستگی بین رفتارهای پرخطر و تمامی ابعاد چشم‌انداز زمانی معنادار است. اما طرد همسالان با رفتارهای پرخطر رابطه معنادار نداشت.

جدول ۳: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش در گروه پسران

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱- گذشته منفی	۱							
۲- حال لذت گرا	۰/۶۴**	۱						
۳- آینده	۰/۵۹**	۰/۴۴**	۱					
۴- آینده متعالی	۰/۵۹**	۰/۵۱**	۰/۶۷**	۱				
۵- گذشته مثبت	۰/۲۱**	۰/۱۰	۰/۳۳**	۰/۳۳**	۱			
۶- حال جبرگرا	۰/۶۱**	۰/۵۵**	۰/۵۷**	۰/۵۷**	۰/۱۹**	۱		
۷- طرد همسالان	۰/۱۶*	۰/۲۸**	۰/۳۵**	۰/۲۹**	۰/۰۹	۰/۳۱**	۱	
۸- رفتارهای پرخطر	۰/۵۳**	۰/۴۳**	۰/۳۵**	۰/۳۲**	۰/۲۲**	۰/۴۷**	۰/۱۶*	۱

*** $\alpha < 0/01$ و ** $\alpha < 0/05$

یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد در گروه پسران رفتارهای پرخطر با طرد همسالان و تمامی ابعاد چشم‌انداز زمانی دارای رابطه معنادار است. در ادامه جهت تعیین نقش پیش‌بینی کنندگی چشم‌انداز زمانی و طرد همسالان در تبیین رفتارهای پرخطر به تفکیک دختران و پسران از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد.

جدول ۴: ضرایب مدل رگرسیون جهت پیش‌بینی رفتارهای پرخطر

جنسیت	مدل	ضریب بتای استاندارد	t	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	مجدور ضریب همبستگی	F	سطح معنی داری
دختر	ضریب ثابت	-	۶/۸۷۸	۰/۰۰۱				
	گذشته-منفی	۰/۲۲۲	۲/۱۵۴	۰/۰۳۳				
	حال-لذت گرا	۰/۱۶۷	۱/۹۰۵	۰/۰۵۸				
	آینده	-۰/۰۹۵	-۱/۰۵۲	۰/۲۹۴	۰/۵۴۴	۰/۲۹۵	۱۰/۱۸۴	۰/۰۰۱
	آینده متعالی	-۱/۴۱	-۱/۷۰۰	۰/۰۹۱				
	گذشته-مثبت	-۰/۱۲۴	-۱/۷۱۲	۰/۰۸۹				
	حال جبرگرا	۰/۰۶۰	۰/۶۸۸	۰/۴۹۳				
	طرد همسالان	۰/۱۳۰	۰/۱۳۰	۰/۰۵۹				
پسر	ضریب ثابت	-	۵/۹۳۳	۰/۰۰۱				
	گذشته-منفی	۰/۳۶۵	۳/۸۳۷	۰/۰۰۱				
	حال-لذت گرا	۰/۱۰۸	۱/۲۶۷	۰/۲۰۷				
	آینده	-۰/۰۴۳	-۰/۴۷۲	۰/۶۳۸	۰/۵۷۳	۰/۳۲۸	۱۲/۴۲۶	۰/۰۰۱
	آینده متعالی	-۰/۱۲۵	-۱/۴۰۸	۰/۱۶۱				
	گذشته-مثبت	-۰/۱۳۷	-۲/۰۶۳	۰/۰۴۱				
	حال جبرگرا	۰/۲۴۳	۲/۷۸۹	۰/۰۰۶				
	طرد همسالان	۰/۰۳۸	۰/۵۶۴	۰/۵۷۴				

با توجه به بخش اول جدول ۴ مقدار f و سطح معناداری که کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد، مشخص شد متغیرهای پژوهش قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان دختر می‌باشند و مدل رگرسیون مدلی معنادار می‌باشد. همان‌طور که در بخش اول جدول ۴ مشاهده می‌گردد از بین متغیرهای وارد شده در مدل تنها بعد چشم‌انداز زمانی گذشته منفی با مقدار $t=۲/۱۵$ و $\alpha < ۰/۰۵$ قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان دختر می‌باشد. بنابراین چشم‌انداز زمانی گذشته منفی توان پیش‌بینی رفتارهای پرخطر را در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارد. همچنین با توجه به بخش دوم جدول ۴ مقدار f و سطح معناداری که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، مشخص شد متغیرهای پژوهش قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان پسر نیز می‌باشند و مدل رگرسیون مدلی معنادار می‌باشد. همان‌طور که در بخش دوم جدول ۴ مشاهده می‌گردد از بین متغیرهای وارد شده در مدل بعد چشم‌انداز زمانی گذشته منفی با مقدار $t=۳/۸۳$ و

با توجه به بخش اول جدول ۴ مقدار f و سطح معناداری که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، مشخص شد متغیرهای پژوهش قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان دختر می‌باشند و مدل رگرسیون مدلی معنادار می‌باشد. همان‌طور که در بخش اول جدول ۴ مشاهده می‌گردد از بین متغیرهای وارد شده در مدل تنها بعد چشم‌انداز زمانی گذشته منفی با مقدار $t=۲/۱۵$ و $\alpha < ۰/۰۵$ قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان دختر می‌باشد. بنابراین چشم‌انداز زمانی گذشته منفی توان پیش‌بینی رفتارهای پرخطر را در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارد. همچنین با توجه به بخش دوم جدول ۴ مقدار f و سطح معناداری که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، مشخص شد متغیرهای پژوهش قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان پسر نیز می‌باشند و مدل رگرسیون مدلی معنادار می‌باشد. همان‌طور که در بخش دوم جدول ۴ مشاهده می‌گردد از بین متغیرهای وارد شده در مدل بعد چشم‌انداز زمانی گذشته منفی با مقدار $t=۳/۸۳$ و

بحث

هدف کلی این پژوهش تعیین نقش چشم‌انداز زمانی و طرد همسالان در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان بود. نتایج حاصل از آزمون همبستگی (جدول ۲ و ۳) نشان داد که هم در دختران و هم در پسران بین رفتارهای پرخطر و تمامی ابعاد چشم‌انداز زمانی رابطه معنادار وجود دارد اما تنها در پسران طرد همسالان با رفتارهای پرخطر رابطه معنادار داشت. افراد با چشم‌انداز زمانی گذشته تحت تأثیر گذشته

اثرپذیری از همسالان در اواسط نوجوانی همسوست. در مورد دلایل احتمالی پیش‌بینی‌پذیری گذشته منفی می‌توان به سن و ویژگی دموگرافیک نمونه حاضر توجه کرد. جمعیت مورد مطالعه پژوهش حاضر نوجوانان ۱۷-۱۵ بودند. Laureiro-Martinez و همکارانش در مطالعه‌ای مروری نشان دادند که بین سن و گذشته منفی رابطه معکوس وجود دارد چرا که افراد با افزایش سن تا حدودی تمایل کمتری دارند تا افسوس گذشته را بخورند. به همین دلیل چشم انداز گذشته منفی در نوجوانان می‌تواند بیشتر باشد (۲۹). همچنین Sircova و همکارانش بیان کرده‌اند که گذشته منفی در افراد با درآمد و تحصیلات پایین و امید به زندگی کم، بیشتر دیده می‌شود (۳۰). از آنجا که نمونه پژوهش حاضر از دو منطقه امامشهر و آزادشهر شهر یزد (دو منطقه‌ای که افراد وضعیت اجتماعی و اقتصادی متوسط و پایینی دارند) گرفته شده است به نظر می‌رسد وضعیت اقتصادی و اجتماعی این مناطق می‌تواند در نتیجه بدست آمده تاثیر گذاشته باشند. همانگونه که زیمناردو و بوید اظهار کردند چشم‌انداز زمان گذشته منفی، نگرشی بطور کلی منفی و آزارنده نسبت به گذشته است که ممکن است در نتیجه تجربه واقعی رویدادهای نامطلوب و آسیب‌زا و یا از یک بازسازی منفی از رویدادهای بی‌خطر یا ترکیبی از هر دو ایجاد شود (۱۴). افرادی که چشم‌انداز گذشته منفی دارند، به جای تمرکز بر آینده، بیشتر به خاطرات تلخ گذشته فکر می‌کنند و زمان کمتری را صرف یادگیری و فعالیت‌های مثبت می‌کنند (۳۱). از این رو این افراد افسردگی، عزت نفس پایین، اضطراب (۱۴) و آشفتگی و تنش (۱۱) بیشتری را گزارش می‌کنند. بنابراین به نظر می‌رسد تمرکز بر گذشته می‌تواند تفسیر نوجوان از موقعیت‌هایی که در آن قرار می‌گیرد و پاسخ او را به موقعیت‌های تصمیم‌گیری تحت تاثیر قرار دهد که عامل مهمی برای افزایش رفتارهای پرخطر نوجوانان است. ویژگی دیگر افراد با چشم‌انداز گذشته منفی این است که تعاملات اجتماعی ضعیفی دارند و تعارضات اجتماعی بیشتر و حمایت اجتماعی کمتری را تجربه می‌کنند (۳۲). در نتیجه ممکن است دختران نوجوان وقتی با مشکلات زندگی و موقعیت‌های تنش‌زا روبرو می‌شوند، برای رهایی از تنهایی به سمت برقراری

خود هستند و اشتغال ذهنی فراوانی با این دوره زمانی دارند. اگر این نگرش مثبت باشد فرد ارزیابی مثبتی نسبت به گذشته دارد (۱۱) اما اگر این نگرش منفی باشد تمرکز فرد بر تجارب شخصی بد یا آسیب‌زننده است. وجود این چشم‌انداز منجر به افزایش تنش و استرس در فرد میشود (۱۲). این افراد معمولاً عزت نفس پایینی دارند که می‌تواند منجر به افزایش رفتارهای پرخطر شود (۱۱). چشم‌انداز زمان حال شامل دو چشم‌انداز حال لذت‌گرا و جبراً است. حال جبرگرا با ناامیدی عمومی و کلی و رفتارهای آسیب‌زننده به خود مشخص می‌شود. افرادی که از چنین نگرشی برخوردارند بر این باورند که آینده از پیش مقدر شده است و اراده و رفتار انسان، نمی‌تواند آن را تغییر دهد. اما افراد با چشم‌انداز زمان حال لذت‌گرا در لحظه زندگی می‌کنند، از انجام فعالیت‌های پرنرژ لذت می‌بردند و در جستجوی هیجانات جدید هستند. این افراد از تجارب مخاطره‌آمیز جنسی پروایی ندارند و در مورد پیامدهای رفتارشان نگرانی کمی دارند (۱۳) که می‌تواند زمینه‌ساز رفتارهای پرخطر باشد. افراد با چشم‌انداز زمانی آینده نتایج احتمالی تصمیمات و رفتارهایی که در زمان حال انجام می‌دهند، در نظر می‌گیرند. آنها اغلب می‌توانند لذت‌های مرتبط با زمان حال را به تاخیر بیندازند (۱۲) و آینده متعالی شامل تصور مرگ فیزیکی تا پس از مرگ است. پیش‌بینی پادشاهای ابدی یا مجازات پس از مرگ میتواند اهمیت قابل توجهی برای فرد داشته باشد و به این ترتیب تأثیر قابل ملاحظه‌ای در زندگی حال دارد (۱۳). در نتیجه وجود این دو چشم‌انداز می‌تواند منجر به کاهش رفتارهای پرخطر شود.

جهت بررسی دقیقتر نتایج از رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج به دست آمده نشان داد از بین ابعاد چشم‌انداز زمانی و متغیر طرد همسالان فقط گذشته منفی در نوجوانان دختر، رفتار پرخطر را پیش‌بینی کرد. نتایج حاصل از تحقیق حاضر با نتایج به دست آمده از تحقیقات شفیع‌خانی و همکارانش مبنی بر پیش‌بینی رفتارهای پرخطر توسط بعد چشم‌انداز زمانی گذشته منفی در دختران (۱۲) و با نتایج McKay و همکارانش در دو جنس (۱۶) و با نتایج Monahan و Steinberg (۱۹) مبنی بر مقاومت نوجوانان بر

رابطه با جنس مخالف کشیده شوند و یا بواسطه احساس تنشی که دارند به سمت رفتارهای پرخطر از جمله مصرف سیگار، مصرف مواد مخدر و ... گرایش پیدا کنند.

یافته‌ها همچنین نشان داد از بین ابعاد چشم‌انداز زمانی و متغیر طرد همسالان در نوجوانان پسر ابعاد گذشته منفی، گذشته مثبت و حال جبرگرا قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر می‌باشند. نتایج حاصل از تحقیق حاضر با نتایج به دست آمده از تحقیقات Zabelina و همکارانش (۳۳) و شفیع خانی و همکارانش (۱۲) مبنی بر پیش‌بینی رفتارهای پرخطر توسط ابعاد چشم‌انداز زمانی گذشته منفی و گذشته مثبت و حال جبرگرا در هر دو جنس و Steinberg و Monahan (۱۹) مبنی بر مقاومت نوجوانان بر اثرپذیری از همسالان در اواسط نوجوانی همسوست. در تبیین این نتیجه که گذشته منفی قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در پسران است می‌توان بیان کرد که افراد دارای چشم‌انداز زمان گذشته منفی نگرشی بدبینانه و منفی نسبت به گذشته (شامل رویدادها، تجارب و افراد و ...) دارند، چنین افرادی قادر نخواهند بود که تاثیر منفی چنین افکاری را بر زندگی خود و بر روابط خویش با دیگران مهار کنند بنابراین نتیجه این خواهد شد که روابط آن‌ها با دیگران مختل می‌گردد و نخواهند توانست رابطه گرم و توأم با اعتماد با دیگران برقرار سازند. همچنین این افراد بیشتر در گذشته خود زندگی می‌کنند و از آن رنج می‌برند بنابراین فرصتی نخواهند یافت تا پذیرای تجارب جدید و رسیدگی به رشد شخصی خویش گردند زیرا چنین رشدی نیازمند یادگیری و گشودگی نسبت به تجارب جدید است که به نظر می‌رسد این مساله مغایر با ویژگی‌های افراد دارای چشم‌انداز زمان گذشته منفی است. علاوه بر این افراد دارای این چشم‌انداز احساس استقلال پایین و توانایی کمی برای مقابله با فشارهای زندگی دارند و به همین دلیل گرایش بیشتری بسمت رفتارهای پرخطر پیدا می‌کنند. افرادی که دارای چشم‌انداز زمان گذشته منفی هستند، روابط بین فردی آن‌ها حداقل و نامطلوب است و فاقد انگیزه جهت کار و تلاش برای پاداش‌های آینده هستند. دوستان صمیمی کمتری دارند، در مقایسه با دیگران افسردگی،

پرخاشگری، ثبات هیجانی پایین، عزت نفس پایین و اضطراب بیشتری را تجربه می‌کنند (۱۴). در نتیجه این ویژگی‌ها و حالات هیجانی، آن‌ها را بیشتر بسمت رفتارهای پرخطر از جمله مصرف مواد، مصرف سیگار، دوستی با غیرهمجنس و ... سوق می‌دهد.

در تبیین بخش دیگری از نتیجه که نشان داد گذشته مثبت قادر است بصورت منفی رفتارهای پرخطر را در پسران پیش‌بینی نماید می‌توان بیان کرد، چشم‌انداز زمان گذشته مثبت بیشتر با ویژگی‌های مثبت ارتباط دارد. افرادی که چشم‌انداز زمان گذشته مثبت بالایی دارند، خوشحال‌تر، سالم‌تر و صبورتر هستند، آن‌ها کارها را به خوبی انجام خواهند داد تا نگرش‌های مثبتشان نسبت به گذشته را تقویت کنند (۱۴). این افراد نگرشی گرم و احساساتی نسبت به گذشته دارند، تعارض‌های اجتماعی کمتر و حمایت‌های اجتماعی بیشتری را تجربه می‌کنند، نگرش دوستانه‌تری دارند و برعکس افراد گذشته نگر منفی که درمانده و ناامید هستند و کنترل زیادی بر رفتار خود ندارند، این افراد نگرش مثبت‌تر و انگیزه بالاتر و بهتری دارند؛ از این‌رو، با افزایش نمره چشم‌انداز زمان گذشته مثبت، روابط مثبت با دیگران و کنترل رفتارشان افزایش می‌یابد. باید توجه داشت پسران نوجوانی که چشم‌انداز گذشته مثبت دارند، مهارت‌های اجتماعی بیشتری دارند و به راحتی می‌توانند با دیگران روابط دوستانه برقرار کنند. آنان زمانی که با مشکلی روبه‌رو می‌شوند و یا در کاری شکست می‌خورند، زود ناامید نمی‌شوند بلکه سعی می‌کنند با کمک گرفتن از دوستان و افراد آگاه، آن مشکل را برطرف کنند. آنان معتقدند همانطور که گذشته خوبی داشته‌اند می‌توانند با تلاش و کوشش، آینده خوبی نیز داشته باشند؛ بنابراین چنین افرادی کمتر به سمت مصرف مواد مخدر گرایش پیدا می‌کنند.

بخش دیگری از نتایج نشان داد که حال جبرگرا نیز قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در پسران است. چشم‌انداز زمان حال جبرگرا یا معتقد به سرنوشت چشم‌اندازی مصیبت بار از حال را بدون امید برای آینده مشخص می‌کند. چنین افرادی سرانجام مشکلات مربوط به استرس بیشتر، پرخاشگری، علایم افسردگی، اضطراب، اختلال استرس پس از سانحه را به علاوه استفاده از راهبردهای رفتاری

پیشگیری کننده از رفتارهای پرخطر می‌باشد، کمک شود. همچنین می‌توان با آموزش مشاوره‌ای به آنان در برنامه ریزی و مدیریت رفتارهای پرخطر کمک کرد. از طرفی به مشاوران مدارس پیشنهاد می‌شود که با برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای والدین، آنان را با اهمیت این موضوع و ارائه راهکارهای در جهت ارتقا چشم‌انداز زمان فرزندانشان آشنا کنند.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر نشان داد که در هر دو گروه دختران و پسران چشم‌انداز زمانی قادر است که رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی کند اما نقش طرد همسالان معنادار نبود. این نتیجه ضرورت توجه بیشتر بر متغیرهای فردی به منظور پیشگیری از افزایش گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر را نشان می‌دهد. ازاینرو به نظر میرسد برگزاری جلسات آموزشی در خصوص چشم‌انداز زمانی به نوجوانان بتواند در این زمینه کمک کننده باشد، چرا که افراد هنگام قضاوت، تصمیم‌گیری و عملکردشان، آن را به صورت ناهشیار اعمال می‌کنند.

تضاد منافع: نویسندگان مقاله اعلام می‌دارند، هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر: این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی دانشگاه یزد می‌باشد. نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از کلیه مدیران و معلمان مدارس و همچنین دانش‌آموزانی که در تکمیل پرسشنامه‌ها با تیم پژوهشی همکاری داشتند، تشکر نمایند.

References

1. Olyani S, Tehrani H, Esmaily H, Rezaii MM, Vahedian-Shahroodi M. Assessment of health literacy with the Newest Vital Sign and its correlation with body mass index in female adolescent students. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*. 2020;32(2):20170103. <https://doi.org/10.1515/ijamh-2017-0103>
2. Rabie N, Fasihi Harandi T, Qorbani M. A Survey on The Effect of Group-discussion to HIV Prevention in Self-care Vulnerable Women, in Karaj in 2014-2015. *Iranian Journal of Health Education and Health Promotion*. 2017;5(2):113-20. <https://doi.org/10.30699/acadpub.ijhehp.5.2.113>

ناسازگارانه و انعطاف ناپذیر برای حل تعارض تجربه می‌کنند. چشم‌انداز زمان حال جبرگرا با نگرشی ناامید نسبت به زندگی و آینده و عزت نفس پایین رابطه دارد (۱۴). باید توجه داشت که اغلب، پسران نوجوان بلندپروازی‌های خاصی دارند؛ با این حال اگر آنان چشم‌انداز حال جبرگرا داشته باشند به این نتیجه می‌رسند که آینده از قبل مقدر شده است و تحت تاثیر اعمال آنان قرار نمی‌گیرد، در این صورت آنان به تدریج عوامل بیرونی را به عنوان کنترل کننده حوادث می‌پذیرند و به دلیل ناامیدی و غیرمنعطف بودن و منفعل بودن خویش نمی‌تواند روابط خوبی با دیگران برقرار کند. بنابراین پسران نوجوانی که دارای چشم‌انداز زمانی حال جبرگرا هستند، معتقدند که نمی‌توانند برای داشتن آینده بهتر کاری کنند و آینده آن‌ها از قبل مقدر شده است، بنابراین این گروه از افراد به احتمال زیاد دچار حالات افسردگی و اضطراب می‌شوند و از آنجایی که خود را ناتوان و شکست‌خورده می‌بینند برای رهایی از افکار منفی و مزاحم به سمت رفتارهای پرخطر مخصوصاً مصرف مواد مخدر، سیگار و الکل روی می‌آورند. آنان همچنین ممکن است برای پر کردن احساس تنهایی خود، به دوستی با جنس مخالف روی آورند. پژوهش حاضر دارای تعدادی محدودیت بود. اولین محدودیت خودگزارشی بودن پرسشنامه‌ها خصوصاً در زمینه رفتارهای پرخطر بود که ممکن است کمتر از حد واقعی گزارش شده باشد. دوم اینکه به دلیل عدم همکاری مدارس در تکمیل پرسشنامه‌ها خصوصاً رفتارهای پرخطر از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی استفاده شد. از سوی دیگر دانش‌آموزان شرکت کننده در این پژوهش از دو منطقه اجتماعی - اقتصادی یزد با وضعیت متوسط و پایین بودند که قابلیت تعمیم نتایج را به تمامی دانش‌آموزان محدود می‌کند. لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی دانش‌آموزان با وضعیت اقتصادی اجتماعی بالا نیز مورد بررسی قرار گیرند تا زمینه مقایسه آنها فراهم گردد. توجه به اینکه نتایج تحقیق نشان داد چشم‌انداز زمانی قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان دختر و پسر است، پیشنهاد می‌گردد با برگزاری جلسات آموزشی برای دانش‌آموزان به آنان جهت آشنایی با انواع خصوصیات ابعاد چشم‌انداز زمانی که

3. zarrinkolah A, Dashti F, Abedi H, Masoudi SM. A Study of Puberty Health Literacy Level of the First 14-16 Year Girls Grade High School Students in the Eghlid City. *Journal of Health Literacy*. 2016;1(3):164-71. <https://doi.org/10.22038/jhl.2016.10964>
4. Esmailzadeh H, Asadi M, Miri N, Keramatkar M. Prevalence of High-Risk Behaviors Among High School Students of Qazvin in 2012. *IRJE*. 2014; 10 (3): 75-82.
5. Marzban A. Prevalence of High-Risk Behaviors in High School Students of Qom, 2016. *JMJ*. 2018; 16 (3): 44-51.
6. Igra V, Irwin CE. Theories of adolescent risk-taking behavior. In: *Handbook of adolescent health risk behavior*. DiClemente RJ, Hansen WB, Ponton LE, editors. Springer: Boston MA; 2013. p. 35-51. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0203-0_3
7. Kritsotakis G, Psarrou M, Vassilaki M, Androulaki Z, Philalithis AE. Gender differences in the prevalence and clustering of multiple health risk behaviours in young adults. *Journal of advanced nursing*. 2016; 72(9):2098-113. <https://doi.org/10.1111/jan.12981> PMID:27102085
8. Puente D, Zabaleta E, Rodríguez-Blanco T, Cabanas M, Monteagudo M, Pueyo MJ, Jané M, Mestre N, Mercader M, Bolívar B. Gender differences in sexual risk behaviour among adolescents in Catalonia, Spain. *Gaceta Sanitaria*. 2011; 25(1):13-9. <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2010.07.012> PMID:21315492
9. Shokri N, Yusefi M, Safaye Rad I, Akbari T, Musavi S, Nazari H. Correlation between risky behaviors in the pre-university adolescent students in Hamadan with Parents' child raising method. *JHPM*. 2015; 5 (1):73-82.
10. Rashid K. Epidemiology of High-Risk Behaviors among Tehran Adolescent Girls and Boys. *Social Welfare*. 2015; 15 (57): 31-55.
11. Mello ZR, Walker EB, Finan LJ, Stiasny A, Wiggers IC, McBroom KA, Worrell FC. Time perspective, psychological outcomes, and risky behavior among runaway adolescents. *Applied Developmental Science*. 2018; 22(3): 233-43. <https://doi.org/10.1080/10888691.2016.1276455>
12. Shafikhani M, Bagherian F, Shokri O. On the Relationship of Time Perspective with Tendency to Substance Abuse in Female Adolescents; *Journal of research on addiction*, 2016; 10(38): 11-24.
13. Golestaneh SM, Afshin SA, Dehghani Y. The Relationship between the Time Perspective and Achievement Goal, the Academic Procrastination and Academic Achievement of Students in Various Colleges of the University of the Gulf. *Social Cognition Journal*. 2016; 5(2): 52-71.
14. Zimbardo P, Boyd J. The time paradox: The new psychology of time that will change your life. New York: Simon and Schuster; 2008.
15. Chavarria J, Allan NP, Moltisanti A, Taylor J. The effects of present hedonistic time perspective and past negative time perspective on substance use consequences. *Drug and alcohol dependence*. 2015; 152: 39-46. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2015.04.027> PMID:26003335
16. McKay MT, Andretta JR, Magee J, Worrell FC. What do temporal profiles tell us about adolescent alcohol use? Results from a large sample in the United Kingdom. *Journal of Adolescence*. 2014; 37(8): 1319-28. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.09.008> PMID:25305444
17. Zentsova NI, Leonov SV. Comparative characteristics of time perspective of professional athletes and drug addicted people. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2013; 78: 340-4. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.307>
18. Mello ZR, Oladipo SE, Paoloni VC, Worrell FC. Time perspective and risky behaviors among Nigerian young adults. *Journal of Adult Development*. 2019;26(3):161-71. <https://doi.org/10.1007/s10804-018-9304-2>
19. Steinberg L, Monahan KC. Age differences in resistance to peer influence. *Developmental psychology*. 2007; 43(6):1531-1543. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1531> PMID:18020830 PMCID:PMC2779518
20. Rahmani M, Ghasemi V, Hashemianfar A. Investigation of the Effect of Social Relations on High-Risk Behaviors of Adolescents of Bojnourd City, Iran. *Journal of Applied sociology*. 2016; 27(1): 1-26.
21. Gioia F. Peer effects on risk behaviour: the importance of group identity. *Experimental Economics*. 2017; 20(1): 100-129. <https://doi.org/10.1007/s10683-016-9478-z> PMID:28286411 PMCID:PMC5326808
22. Daspe M, Arbel R, Ramos M, Shapiro L; Margolin G. Deviant Peers and Adolescent Risky Behaviors: The Protective Effect of Nonverbal Display of Parental Warmth. *Journal of research on adolescence*. 2018; 21(4): 1-16. <https://doi.org/10.1111/jora.12418> PMID:29932277
23. Feenstra H, Ruiters RA, Kok G. Social-cognitive correlates of risky adolescent cycling behavior. *BMC public health*. 2010; 10(1):408. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-408>

- PMid:20624293 PMCID:PMC2915958
24. Kohli A, Remy MM, Binkurhorhwa AK, Mitima CM, Mirindi AB, Mwinja NB, Banyewesize JH, Ntakwinja GM, Perrin NA, Glass N. Preventing risky behaviours among young adolescents in eastern Democratic Republic of Congo: A qualitative study. *Global public health*. 2018; 13(9):1241-53. <https://doi.org/10.1080/17441692.2017.1317009> PMid:28443367 PMCID:PMC6261778
 25. Zadeh Mohammadi A, Ahmatabadi Z, Heidari M. Construction and Assessment of Psychometric Features of Iranian Adolescents Risk-Taking Scale. *IJPCP*. 2011; 17(3): 218-225.
 26. Zimbardo PG, Boyd JN. Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1999; 77(6): 1271-1288. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.6.1271>
 27. Vahid dastjerdi L, Nilforooshan L. Work Hope: The Role of Personal and Social Factors and Family Support. *Positive Psychology Journal*. 2016; 1(4): 15-28.
 28. Tahmasian K, Gholamrezaee M. The Relationship between Self-efficacy and Peer Rejection. *Journal of Modern Psychological Researches*. 2009; 4(14): 107-123.
 29. Laureiro-Martinez D, Trujillo CA, Unda J. Time perspective and age: A review of age associated differences. *Frontiers in psychology*. 2017; 8:101. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00101> PMid:28261119 PMCID:PMC5313535
 30. Sircova A, Van De Vijver FJ, Osin E, Milfont TL, Fieulaine N, Kislali-Erginbilgic A, Zimbardo PG. Time perspective profiles of cultures. In: *Time perspective theory; review, research and application*. Stolarski M, Fieulaine N, van Beek W, editors. Springer: Cham; 2015. p. 169-187. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07368-2_11
 31. Precin P. Past negative time perspective as a predictor of grade point average in occupational therapy doctoral students. *American Journal of Occupational Therapy*. 2017; 5(2): 3-31. <https://doi.org/10.15453/2168-6408.1264>
 32. Holman EA, Zimbardo PG. The social language of time: The time perspective-social network connection. *Basic and applied social psychology*. 2009; 31(2):136-47. <https://doi.org/10.1080/01973530902880415>
 33. Zabelina E, Chestyunina Y, Trushina I, Vedeneyeva E. Time Perspective as a Predictor of Procrastination. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2018; 238:87-93. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2018.03.011>